

[Kirstine Ladefoged Jensen.]

Gravhøje er vort lands mest karakteristiske oldtidsminder, og vi bør værne om dem, og gør vi det ikke på en bedre måde, end vi hidtil har gjort det, vil en meget betydelig del af disse smukke og egenartede historiske minder i tidens løb helt forsvinde.

Statsministeren (Hans Hedtoft): Ifølge § 2 i naturfredningsloven af 7. maj 1937 er alle jordfaste fortidsminder såsom gravhøje, stendysser og bautastene, voldsteder og lignende gamle befæstningsanlæg samt ruiner fredet. Der kræves altså ikke nogen særlig akt, for at et sådant fortidsminde skal være fredet; det er fredet. Spørgsmålet om, hvad der falder ind under denne bestemmelse, og om grænserne for det fredede område afgøres af nationalmuseet. Der må ikke foretages ændringer i den fredede tilstand uden nationalmuseets og fredningsnævnets tilladelse. § 2 indeholder endnu flere bestemmelser, men det, jeg har citeret, må være tilstrækkeligt for dagens spørgsmål. Blot skal jeg tilføje, at nationalmuseet kan tilstille tinglysningskontorerne meddelelse, om fornødent bilagt kortskitse til opbevaring i ejendommens akt, vedrørende de i retskredsen fredede fortidsminder, hvorom notering da finder sted i tingbogen.

Da administrationen af de fredede fortidsminder, selvom fredningsbestemmelsen er optaget i statsministeriets naturfredningslov, er henlagt til nationalmuseet, har jeg bedt museets direktør om en udtalelse, og dr. Nørlunds redegørelse lyder således:

„Før den nye fredningslovs vedtagelse i 1937 var nationalmuseet ikke i besiddelse af magtmidler, der kunne forhindre ødelæggelse af oldtidsmindesmærker. De fredninger, der var foretaget hidtil, og som omfattede ca. 7700 mindesmærker, var foretaget ad frivillighedens vej; dog var enkelte mindesmærker i de senere år af perioden blevet fredlyst mod erstatning ved fredningsnævnets mellemkomst.

Med fredningslovens vedtagelse i 1937 skulle man mene, at spørgsmålet om bevaringen af vore jordfaste fortidsminder een gang for alle var ordnet på tilfredsstillende måde, idet loven uden videre fredede alle disse, så selv de mest ødelagte ikke måtte sløjfes uden nationalmuseets og fredningsnævnets godkendelse.

Det gjaldt nu blot om, at denne lov hurtigst muligt blev alment kendt. Der blev sat et oplysningsarbejde i gang i

presse og radio, og der blev udsendt et cirkulære til samtlige landets politimestre om igennem sognefogderne at gøre alle ejere af fortidsminder bekendt med loven. Dernæst var det nødvendigt, at nationalmuseet gennemgik hele landet for at udskille de mindesmærker, der ikke var fredningsværdige, og få dem frigivet efter eventuel udgravning, samt få de fredningsværdige lovformeligt fredet ved notering på ejendommens tingbogsblad. Takket være en årlig ekstrabevilling på 8 000 kr. kunne nationalmuseet tage fat på dette arbejde i 1938, og det er fortsat siden. Ca. halvdelen af landet er nu fredningsberjst: hele Sjælland, Bornholm, Sydfyn, Vendsyssel, Thy, den jyske vestkyst, Randers amt, det meste af Viborg og Århus amter og lidt af Ålborg og Vejle amter.

Til trods for at man skulle mene, at fredningssagen nu er ordnet på en betryggende måde, sker der dog i stor udstrækning overgreb imod mindesmærkerne; de sløjfes, overpløjes, pløjes for nær, trampes ned af kreaturer, bruges til kartoffelkuler o. lign. I den første tid efter lovens ikrafttræden for museet lempe ligt frem, særlig når det var øjensynligt, at overgrebet skyldtes ukendskab til loven; men efterhånden er det blevet nødvendigt at slå hårdt med politianmeldelser og bøder, og talrige af den slags retssager er i de forløbne år blevet rejst over hele landet. Utvivlsomt er der endnu mange mennesker, der ikke kender loven, hvorfor der også i dette efterår er sat en ny oplysningskampagne ind gennem presse og radio; men i mange andre tilfælde skyldes overgrebet utvivlsomt ond vilje i forbindelse med domstolenes i mange tilfælde alt for lemefældige behandling af disse overtrædelser.

Hvordan skal vi søge at undgå, at disse overtrædelser fortsætter også i fremtiden?

1. Det skal først bemærkes, at museet har måttet opgive at sætte fredningssten på højene, og det burde heller ikke være nødvendigt, når alle høje er fredet. Det er dog især af økonomiske grunde, at man har måttet afstå derfra, idet en granitfredningssten i indkøb alene nu koster 85 kr., hvortil kommer udgifterne til transport og opsætning. Et forsøg med at anvende små cementpæle har ikke vist sig heldigt, idet disse i mange tilfælde bliver revet op eller slået i stykker. Da det udover de tidligere fredede yderligere drejer sig om ca. 15 000 høje, der skulle